

Apgintos naujos daktaro disertacijos

Marijona Barkauskaitė¹, Daiva Karužaitė²

¹ Lietuvos edukologijos universitetas, Ugdymo mokslų fakultetas, Edukologijos ir filosofijos katedra, Studentų g. 39, 08106 Vilnius, marijona.barkauskaite@leu.lt

² Lietuvos edukologijos universitetas, Ugdymo mokslų fakultetas, Edukologijos ir filosofijos katedra, Studentų g. 39, 08106 Vilnius, daiva.karuzaite@leu.lt

Edukologijos mokslo teorines erdves ir praktinio pritaikomumo ugdymo(si) procese inovatyvias galimybes plėtoja jaunieji mokslininkai parengdami ir apgindami disertacijas, moksliniais tyrimais pagrįsdami aktualias problemas, atliepiančias gyvenamojo laikotarpio švietimo sistemos tobulinimo iššūkius. Tarpdisciplininis požiūris itin svarbias problemas analizavo, tyrė, pateikė išvadas ir rekomendacijas Lietuvos edukologijos universiteto doktorantai, studijavę jungtinėje Lietuvos edukologijos, Kauno technologijos, Lietuvos sporto ir Šiaulių universitetų edukologijos mokslo krypties doktorantūroje – Džeraldas Dagys, Natalija Ignatova, Agnė Juškevičienė ir Dalia Stražinskaitė, – 2017 m. apgynę mokslo daktaro disertacijas. Remiantis disertacijų gynimo tarybų narių, mokslininkų ir praktikų raštu pateiktų atsiliepimų ir svečių pasisakymų analize „Pedagogikos“ mokslo darbų žurnalo skaitytojams pateikiame jaunųjų mokslininkų atliktų tyrimų apžvalgą.

Vertindami **Džeraldo Dagio** ginamą darbą „**7–8 klasės mokinių informacinių gebėjimų ugdymas(is) taikant tyrinėjimais grindžiamą fizikos mokymąsi**“ disertacijos gynimo tarybos nariai teigė, kad „projektuojant dabartinės kartos ateitį žinių ir kūrybinės visuomenės sąlygomis, svarbu ieškoti bei taikyti įvairias, dabartinės kartos poreikius ir interesus atitinkančias mokymosi ir edukacines aplinkas, ugdytis kompetencijas, <...> įgalinančias mokinius sėkmingai veikti nuolat kintančios informacijos sąlygomis. <...> aktualūs tampa informacijos paieškų valdymo gebėjimai, iškyla bendrųjų, plačiai pritaikomų kompetencijų poreikis <...>. Mokinio ir aplinkos aktyvi sąveika, pasireiškianti tyrinėjimu, gali ne tik padėti mokiniui įgyti reikalingų kompetencijų, bet ir paskatinti jo domėjimąsi gamtos mokslais“ (S. Poteliūnienė). „Gamtamokslinis ugdymas tampa viena svarbiausių ugdymo turinio sričių Lietuvos bendrojo ugdymo mokykloje, nes šios srities dalykų turinys turi ypatingos reikšmės informacinės visuomenės vystymuisi, mokslinio potencialo atsiradimui ir puoselėjimui, suteikia galimybes plėtoti mokinių savarankiškumą bei formuoja ryšius su gamta“ (R. Malinauskas). Mokslinio darbo aktualumą iš

skirtingų pozicijų teigiamai vertina ir kiti gynimo tarybos nariai: prof. dr. A. Broks (Latvijos universitetas), prof. habil. dr. V. Gudonis (Šiaulių universitetas) ir į diskusijas įsijungę LR švietimo ir mokslo ministerijos Pagrindinio ir vidurinio ugdymo skyriaus vedėja prof. dr. L. Žadeikaitė, fizikos mokslų daktaras prof. A. Kiveris, kiti mokslinėje diskusijoje dalyvavę svečiai.

Pažymėtina tai, kad mokslinės diskusijos dalyviai įvairiapusiškai analizavo ir vertino mokslinio darbo sudedamųjų dalių tikslumą, mokslinio darbo reikalavimų atitiktį: mokslinės problemos teorinį ir praktinį reikšmingumą, iškeltus tyrimo tikslus ir uždavinius, mokslinės problemos iširtumą teorinėje darbo dalyje, tyrimo metodologijos pasirinkimą ir pristatymą, duomenų analizę ir kt. Remiantis mokslinės diskusijos dalyvių mintimis, taip pat raštu pateiktų mokslinio darbo vertinimų analize, galima teigti, kad visų vertintojų pastebėti iš esmės tie patys ginamo darbo privalumai, taip pat ir tobulintinos sritys.

Gynimo tarybos narių išskirti Dž. Dagio disertacinio tyrimo bruožai:

– „Džeraldas Dagys į pasirinktą tyrimo fenomeną žvelgia ne tik per edukologijos, bet ir per psichologijos mokslo prizmę (autorius daug dėmesio skiria mokinių motyvacijai), tai patvirtina šio disertacinio tyrimo tarpdiscipliniškumą.“ (V. Gudonis)

– „Informacinių gebėjimų ugdymas(is) taikant tyrinėjimais grindžiamą fizikos mokymąsi analizuojamas dviem kryptimis – atskleidžiama informacinių gebėjimų raiška taikant šią mokymosi strategiją bei pagrindžiamas šios mokymosi strategijos, suponuojančios savyje prielaidas patenkinti įgimtus žmogaus poreikius (autonomijos, kompetencijos, santykių), taikymo veiksmingumas vidinei mokinių mokymosi motyvacijai, mokinių informaciniams gebėjimams augti.“ (S. Poteliūnienė)

– „Surinkta gausi empirinė medžiaga ir atskleistos tyrinėjimais grindžiamo fizikos mokymosi komponentų sąsajos su mokinių informaciniais gebėjimais atliekant realius ir virtualius fizikos eksperimentus sudaro prielaidas plėsti gamtamokslinio ugdymo mokymosi ir edukacines aplinkas taikant tyrinėjimą mokantis, tai gali paskatinti mokinių gamtamokslinio mokymosi motyvaciją bei bendrųjų kompetencijų augimą.“ (S. Poteliūnienė)

– „Empiriškai pagrįsta, kad tiek realūs, tiek virtualūs fizikos laboratoriniai darbai struktūruoto tyrinėjimo lygmenyje sudaro prielaidas autentiškų tyrėjų ugdymui, lemia informacinių gebėjimų formavimąsi.“ (R. Malinauskas).

– „Sudėtingi ir įvairialypio tyrimo rezultatai, gili jų analizė, leido autoriui suformuluoti konkrečias ir reikšmingas *išvadas*. Ypač įdomi tyrimo išvada apie tai, kad „Virtualūs fizikos eksperimentai labiausiai patenkina naujosios kartos mokinių veiklos autonomijos jausmą ir kompetencijos potyrį. Virtualūs fizikos eksperimentai sudaro sąlygas mokiniams jaustis savarankiškiems ir kompetentingiems, bet santykių / ryšių poreikis atliekant virtualius fizikos eksperimentus yra užtikrinamas mažiausiai.“ (R. Malinauskas)

Recenzantai išsakė ir diskutuotinas bei tobulintinas sritis: gal tikslinga buvo taikyti „mišrią tyrimo prieigą“, aiškiau pristatyti mokinių mokymosi ir pasiekiamų rezultatų

kelia, aptariant įvairius veiksnius, darančius įtaką fizikos mokymuisi. Klausta apie sklaidos, praktinio realizavimo ir tolesnio mokslinio darbo kelia.

Šių dienų ugdymo mokslui itin reikšmingą mokslinį darbą – mokslo daktaro disertaciją tema „**Informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis grįsto mokymo(si) personalizavimo veiksmingumas pradinėje ir pagrindinėje mokykloje**“ – parengė **Natalija Ignatova**. Iš socialinių (edukologija) ir technologijos (informatikos inžinerija) mokslų atstovų sudaryta disertacijos gynimo taryba, analizuodama ir vertindama darbą, jo reikšmingumą nusakė skirtingais aspektais, kurie pedagoginiame procese susilieja į vienį, sukurdami turinį ir aplinką kokybiškam mokymui(si). Prof. habil. dr. P. Jucevičienė (Kauno technologijos universitetas) darbo aktualumą pažymėjo teigdama, kad „mokinių įgalinimas savivaldžiam mokymuisi yra vienas iš mokymosi visą gyvenimą koncepcijos įgyvendinimo keliamų uždavinių švietimui. <...> kaip pasiekti IKT grįsto mokymosi personalizavimo veiksmingumo pradinio ir pagrindinio ugdymo mokykloje? <...> kokius kriterijus turi atitikti mokymo(si) personalizavimą įgalinantis IKT grįstas mokymosi procesas?“ Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos instituto direktorius prof. habil. dr. G. Dzemyda disertantės parengto mokslinio darbo inovatyvumą ir praktinį reikšmingumą vertina už tai, kad „inovatyvių IKT grįsto mokymosi scenarijų ir veiklų taikymas įvertintas mokymosi personalizavimo aspektu (mokinių ir mokytojų vaidmens kaitos įgalinimas, aktyvesnis įsitraukimas į kuriamąją veiklą ir ugdymo proceso plėtojamą taikant IKT), <...> leido atskleisti IKT grįsto mokymo(si) inovacijų požymius ir padėjo nustatyti personalizavimo veiksmingumo kriterijus, kurie sistemingai aprašo ir leidžia vertinti bei skatinti mokymosi personalizavimo procesą Lietuvos mokyklose. <...> Šie kriterijai turėtų tapti tolesnių IKT grįsto mokymo(si) personalizavimo tyrimų pagrindu.“ (G. Dzemyda)

Prof. habil. dr. M. Barkauskaitė vertina jaunos mokslininkės N. Ignatovos ieškojimą, „kaip skatinti kiekvieno mokinio pažangą, jo individualumo raišką, kūrybiškumą mokymo(si) procese“. Profesorė teigia, kad disertantė, remdamasi teorine darbų analize ir praktine-pedagogine patirtimi, suvokė, jog „IKT taikymas organizuoto pagrindinio ugdymo mokymo(si) procese nesiekiant personalizacijos veiksmingumo neatvertų mokiniams „naujų mokymosi galimybių“, nesukurtų „veiksmingesnio, inovatyvesnio ugdymo proceso, <...> skatinančio mokinių mokytis naudojantis technologijų pažanga“, o mokslinio tyrimo duomenimis pagrindė „mokinių saviraiškos, asmeninių galių atsiškleidimą ir plėtojamą taikant IKT grįsto mokymo(si) personalizacijos veiksmingumo kriterijų sistemą, jų rodiklius, kurie leido „atpažinti, vertinti ir skatinti mokymo(si) personalizavimą klasėje <...>, o patikimumas tikrintas IKT grįsto mokymosi daugybinio atvejo tyrimu ir jų tikslinimo per ketverius tyrimo metus, remiantis mokytojų diskusijų grupės ir ekspertų apklausos duomenimis.“ (M. Barkauskaitė)

Reikšminga tai, kad būsimiesiems pradinį klasių mokytojams matematikos didaktiką dėstanti doc. dr. V. Grabauskienė, analizuodama ir apibendrindama N. Ignatovos darbą, puikiai vertino autorės nusakytas gaires, „koks turėtų būti šiuolaikinis ugdymas: svarbu

mokytojų ir mokinių vaidmenų kaita; mokinių motyvacija; mokymosi aplinkos kaita; mokymosi išteklių ir technologijų įvairovė; mokytojų motyvacija keisti mokymosi aplinką ir turinį; vertinimo būdų įvairovė; galimybė pritaikyti ugdymo programą; stiprėjanti mokymosi bendruomenė; administracijos parama. Tai ne tik rodo teorijos ir praktikos dermę, bet ir skatina išmėginti disertacinio tyrimo metu išgrynintą personalizuoto ugdymo veiksmingumo vertinimo sistemą naujuose kontekstuose“. Šias išsakytas V. Grabauskienės mintis, t. y. mokslinio darbo teorinį ir praktinį reikšmingumą tarpdisciplininiam ugdymo(si) procesui skirtinguose kontekstuose, pažymėjo ir kiti mokslinėje diskusijoje dalyvavę mokslininkai – Š. Šniras, V. Brazdeikis, L. Žadeikaitė, UNESCO atstovė N. Amelina, A. Kazlauskienė ir kt. Išsakytos ir pastabos, tobulinimo bei sklaidos gairės: vykdyti tolesnius tyrimus, inicijuoti praktinį taikymą mokyklose, organizuoti mokymus.

Parengta ir apginta **Agnės Juškevičienės** daktaro disertacija „**Lietuvos ir kaimyninių šalių lietuvių tautybės paauglių tautinio identiteto raiška ir edukacinės formavimo(si) prielaidos**“ sulaukė ypatingo ne tik Lietuvos švietimo institucijų, bet ir kitų šalių mokslininkų dėmesio. Visi diskusijos dalyviai mokslinio tyrimo reikšmingumą ir neatidėliotiną būtinybę spręsti iškeltas problemas nusakė įvardydami pagrindines priežastis „ne tik dėl paauglių tautinio identiteto menkumo, bet ir tautos, Lietuvos valstybės spartaus nykimo <...> esant aktyviam migracijos procesui, suponuojančiam nutautėjimo grėsmės, daugiakultūrio, kosmopolitinio, hibridinio, daugialypio identiteto formavimosi „ištrinant tautinį-vertybinį turinį.“ (M. Barkauskaitė)

Prof. dr. R. Malinauskas, kaip edukologas ir psichologas, A. Juškevičienės ginamą darbą analizavo ir vertino akcentuodamas svarbiausius moksliniam darbui keliamus tikslus: indėlį į mokslo plėtojimą, pedagoginės praktikos, proceso tobulinimą, asmens, tautos, valstybės tautinio identiteto vertybių nuostatų išlaikymui ir stiprinimui. Todėl profesorius pozityviai vertino Lietuvos ir kaimyninių šalių lietuvių tautybės paauglių tautinio identiteto ir jo formavimo(si) edukacinių prielaidų išryšklinimą ir palyginimą: „Tautinio tapatumo problemų nagrinėjimas neturėtų būti išlaikomas geografinėse tautos ribose, nes, siekiant išsaugoti bei puoselėti tokius fundamentalius tautos reiškinius kaip tautinis identitetas, svarbiu veiksmu tampa jau nebe teritorinis susisaistymas, o bendrakultūrinių veiksmų paieška ir stiprinimas. Kadangi gausi lietuvių bendruomenė integruojasi diasporose, <...> atsiranda poreikis iš naujo kurti ryšius su išsibarsčiusiais po pasaulį lietuviais ar lietuvių kilmės žmonėmis“. Prof. R. Malinauskas, vertindamas disertacijos mokslinį indėlį, pažymi, kad „darbe orientuojamasi į tautinio identiteto ir fenomenologinės, egzistencinės bei dialogo filosofijų sąsają ieškojimą ir analizę. <...> itin svarbus vaidmuo skiriamas edukologijos mokslui, nes ugdymo procesas neatsiejamas nagrinėjant tautos, jos kultūros išsaugojimo klausimus, kai išskleidžiamos prigimtyje glūdinčios jėgos, sujungtos kultūrinėmis formomis, taip sudarant sąlygas jaunajai kartai perimti, tęsti, plėtoti kultūrinį gyvenimą, formuoti tautinį identitetą.“ (R. Malinauskas)

Ypatingais privalumais visi diskusijos dalyviai pažymi darbo autorės tyrimo duomenimis pagrįstus atsakymus į šiuos klausimus: „koks yra lietuvių tautybės šiuolaikinių

paauglių santykis su tauta globalėjančio pasaulio kontekste; kaip inspiruoti paauglių tautinio identiteto formavimą(si); koks realus lietuviškos mokyklos vaidmuo formuojantis paauglių tautiniam identitetui ir kokią vietą tautinis ugdymas gali užimti Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų programose“ (R. Malinauskas). „Ypač pagirtina, kad be atliktų tyrimų trūkumų, rezultatų taikymo ir interpretavimo ribų autorė paanalizavo ir tolesnių tyrimų perspektyvą: <...> diskusijos dalyje pateikti probleminiai svarstymai nubrėžia aiškia disertacinio tyrimo ateities perspektyvą, jog paauglių tautinio identiteto raiškos tyrimo modelį bei sudarytą instrumentą būtų tikslinga realizuoti platesniame diasporų kontekste, kuriame įsikūrę lietuvių tautybės mokiniai.“ (R. Malinauskas)

„Tautinio tapatumo tyrinėjimai yra ypač aktualūs globalizacijos veikiamoje visuomenėje. <...> ir svarbūs ne tik Lietuvoje. <...> diplomatinėje tarnyboje nuolat bendraudamas su Rusijos lietuviais ir jausdamas jų problemas, galiu pažymėti, kad disertacijos teorinėje dalyje pateikti teorines išvalgas sistemintys modeliai yra tikrai vertingi, ypač išskirčiau ugdomąjį projektą, kurio rezultatai yra svarūs, edukologijos mokslą ir praktiką papildysiantys naujomis žiniomis apie lietuviybės puoselėjimą. Orientuojantis į paauglius, gyvenančius tiek Lietuvoje, tiek emigracijos centruose, išskirtinai svarbus tyrimo lyginamasis tautinio identiteto formavimosi (nacionalinėje ir išeivijos aplinkoje) aspektas. Tyrimo duomenys atskleidė svarbius aspektus – bendros lietuviškosios erdvės svarbą, gimtosios kalbos vartojimo problemas bei pedagogo vaidmenį, lemiantį kryptingą ir sistemingą tautinį ugdymąsi neformaliose veiklose“, – teigė D. Numgaudis, dirbęs mokytoju, LR ŠMM kancleriu, o šiuo metu dirbantis diplomatinėje tarnyboje konsulu Sankt Peterburge.

Rygos lietuvių vidurinės mokyklos direktorė Jolanta Nagle teigia, kad „tautinis tapatumas įtvirtina savęs pažinimą, identifikaciją su tam tikra žmonių grupe – tauta, tačiau akivaizdu, kad globalus pasaulis, masinių kultūrų susilieėjimas silpnina buvimo pačiu savimi įsisąmoninimą bei priklausomybės tautai pojūtį. Todėl disertacijoje nagrinėjami svarbūs tautinio identiteto klausimai, orientuoti į paauglystės laikotarpį. Svarbu tai, kad kaimyninių šalių tautinių mažumų švietimo politika taip pat disertacijos dalis. Jau turime suprasti, kad Lietuva pasklidusi po įvairius kraštus, todėl koncentruotis tik geografinėje Lietuvos teritorijoje nebūtų tikslinga. Suprasdami tai, turime gebėti ieškoti saitų plačiame pasaulyje, ieškoti galimybių, kaip palaikyti Lietuvos ir diasporos ryšius, žadinti jaunąją kartą kurti Lietuvą.“ (J. Nagle).

Šiuos ir kitus disertacijos privalumus pozityviai vertino ir mokyklos direktorius J. Kievičius, prof. dr. V. Salienė, prof. habil. dr. P. Jucevičienė, prof. dr. G. Silina-Jasjukeviča (Latvijos universitetas), prof. F. Waidrom (Dublino universitetas) ir kt.

2017 m. mokslines diskusijas baigė **Dalia Stražinskaitė**, gynimui parengusi daktaro disertaciją „**Ne giminės vaikų globos ugdomosios funkcijos raiška**“. Mokslinę diskusiją aptariant ir vertinant autentiškais tarybos narių pasisakymais yra gana sunku, nes „pasirinktos ir gynimui parengtos disertacinės temos aktualumui ir reikšmingumui įvertinti sunku surasti tinkamų žodžių, nusakančių sprendžiamos mokslinės problemos

svarbą, nes čia kalbama apie vaiko „išsaugojimą gyvenimui“ dėl įvairių priežasčių netekus biologinės šeimos rūpesčio. Remdamasi statistikos duomenimis disertantė rado neatidėliotiną šio klausimo sprendimą mažinant ne tik sovietmečio paveldėtą vaikų namų ir internatų sistemą, bet ir siekiant kokybiško, motyvuoto vaikų globojimo šeimose, kurios su globotiniu nėra susietos giminstės ryšiais.“ (M. Barkauskaitė)

Mokslinės problemos tarptautinę svarbą nusakė prof. Ilzė Ivanova (Latvijos universitetas) teigdama, kad „analizuojama problema, pasirinkta disertaciniam tyrimui, yra aktuali Lietuvos, bet ir pasaulio problema. Autorė logiškai pagrindžia problemos aktualumą, išryškindama vaiko svarbą. <...> Mokslinio tyrimo problema grindžiama Jungtinių Tautų, Lietuvos Respublikos dokumentais, socialinės situacijos ir mokslinių šaltinių analize. Tema yra aktuali ir dėl augančio socialinės rizikos šeimų skaičiaus bei būsimų globėjų trūkumo ir nepakankamo pasirengimo. <...> Žvelgiama į vaikų globą ir auklėjimą iš edukologijos mokslų perspektyvos.“ (I. Ivanova)

Reflektuojant mokslinę diskusiją, pakartotinai peržvelgus gynimo tarybos narių ir kitų atsiliepimus, pateiktus raštu, išryškėja sritys, kurias visi ekspertai pastebėjo ir įvertino. Teorinį ginamo darbo tarpdiscipliniškumą tartum apibendrindama visų mintis nusakė doc. dr. L. Gvaldaitė: „Vaiko globa – akivaizdu, itin kompleksiškas ir tarpdisciplininis laukas. Tam iš karto nuteikia teorinė dalis, kurioje ne giminės vaiko globos sampratos problematikai atskleisti disertantė pasitelkia ir įvairiais aspektais derina socialinių mokslų (edukologijos, sociologijos, socialinio darbo, psichologijos, teisės, politikos), filosofijos ir net medicinos žinias. Remdamasi įvairiopomis teorinėmis nuostatomis autorė diskutuoja globos (auginimo) ir rūpybos, ugdymo klausimais, svarsto tėvystės / motinystės problemą, iškelia ir globos kaip etinės pozicijos klausimus ir pagaliau baigia vaikų globos modelių ir tendencijų aptartimi, kuri yra jungiamoji tyrimo metodologijos ir empirinės dalies analizės grandis. Disertantės parengtas teorinės dalies ekskursas išties įdomus, tuo ji parodo savo, kaip tyrėjos ir mokslininkės, ambicingus užmojus, vertingos jos gilios ir reikšmingos išvalgos vaikų globos ir ugdymo tema, pasitelkiant originalias socialinių ir filosofijos mokslų autorius“.

Nagrinėjamos mokslinės problemos svarbą valstybės požiūriu nusako prof. habil. dr. A. Juodaitytė, teigdama, kad „autorė jį pagrindžia argumentuotai: panaudoja socialinepolitine prasme svarbius Europos ir Lietuvos politinius dokumentus, kurie itin naujai apibūdina ne tik vaikų globą, bet ir jos socialinės-kultūrinės prasmės reikšmingumą, apeliuoja į visuomenės ar jos grupių požiūrio kaitą į globos reiškinį. Taigi jau įvadinėje disertacijos dalyje D. Stražinskaitė pateikia supratimą, jog ugdomoji globa yra dialogu grįstas procesas, <...> kurio siekis yra ugdymo prasmės, ugdymo vertybinis-hermeneutinis praturtinimas. <...> tarpdisciplininių ryšių įvairovės, kuri kartu yra ir šios disertacijos stiprioji pusė, <...> ugdymo kaip reiškinio naujų prasmų išryškėjimas, ypač svarbus edukologijos krypties disertacijoje, atveriantis itin naują socialinę-kultūrinę paradigmą, kur globą sieja su tokiais sudėtingais reiškiniais kaip: auginimas, rūpinimasis, įsitraukimas, įsijautimas, t. y. įvairialypis, globojamasis santykis kaip dialogas, kuris implikuoja empatiją, rūpestį, įsitraukimą.“

Prof. dr. L. Žadeikaitės išsakytus kai kuriuos disertacijos privalumus galima vertinti kaip argumentuotas, mokslu pagrįstas gaires sprendžiant skaudžias vaikų globos problemas: disertacijoje „nuosekliai atskleidžiamas ir išryškintas globos reiškinio tarpdiscipliniškumas ir konceptualizuotas vaikų globos reiškinys kaip ugdomoji funkcija; <...> remiantis tyrimo rezultatais parengtas teoriškai ir empiriškai pagrįstas ne giminės vaikų globos ugdomosios funkcijos sąlygų, procesinės-dialoginės raiškos modelis; <...> pateikti ir aprašyti kokybiniai tyrimo metodai, praturtinantys jų taikymą praktikoje, taikyti ir pagrįsti sudėtingus procesus; <...> disertacinio tyrimo išvados ir rekomendacijos reikšmingos nacionalinio lygmens ir vietos politikams, atsakingiems už vaiko globos ir rūpybos klausimus.“ (L. Žadeikaitė) Mokslininkų mintis galima apibendrinti mokslinėje diskusijoje nuolat kartotais disertantės teiginiais, jog svarbu tai suvokti, įsigilinti ir žinoti, subtiliai ir atsakingai spręsti skausmą patyrusių vaikų tolesnio gyvenimo ir ugdymo(si) aplinką.

Apžvelgtos mokslo daktaro disertacijos buvo parengtos jungtinėje LEU, KTU, LSU, ŠU edukologijos mokslo krypties doktorantūroje ir sėkmingai apgintos 2017 m. Lietuvos edukologijos universitete. Jaunųjų mokslininkų darbai papildė edukologijos mokslo erdvę, iškėlė naujus klausimus, nurodė tolesnių tyrimų kryptis.